

Проф. др Драган Тодоровић

**СЕКУЛАРИЗАЦИЈА И СЕКУЛАРИЗАМ
– КЉУЧНЕ ИДЕЈЕ И ТЕРМИНОЛОШКА
РАЗЛИКОВАЊА**

Добар дан свима! Најпре захвалност Хришћанском културном центру и Фондацији Конрад Аденауер што су ме позвали данас, учинивши ми част да после неколико гостовања у својству учесника различитих округлих столова и конференција, сада се појавим и улози предавача. А са друге стране, на неки начин бреме одговорности осећам и као особа која се сада налази на месту на коме су се налазили неки други нишки социолози, који су унутар кругова српске социологије религије веома познати, попут проф. Драгољуба Ђорђевића. И ето, време чини своје и неке нове генерације долазе, па да и ми мало допринесемо читавој ствари. С обзиром да по годинама спадам међу млађе предаваче, мој данашњи дискурс ће бити, можда помало школски, да се тако нашалим на свој рачун, јер сам схватио да је неопходно да причу о секуларизационој парадигми свести у што је могуће прецизније оквире. Једна од тенденција овог округлог стола била је и та. Те ових додељених десет до петнаест минута, отприлике тако схватите, као позив на дефинисање неких ствари у причи о секуларизационој парадигми, као тема за слагање или за провоцирање касније дискусије.

Идеја о ери световног која наслеђује доба светог уткана је у темеље критичке социологије (попут Марксовог учења о историјском материјализму и Веберовог концепта рационализације), јер су још њени оснивачи сматрали смањивање кредибилности религије састојком општег прогреса социјалне еволуције.

У фокус пажње социолошких делатника секуларизација улази шездесетих година прошлог века, преко дела Сабина Акуавиве и Брајана Вилсона, који су први сигнализирани сумрак светог у индустријској цивилизацији. И даља емпиријска верификација и

испуњавање обима и садржаја феномена посветовњења од стране бројних теоретичара везују се за западно-европска хришћанска друштва, тако да се донекле поставља питање какав домет има секуларизацијска теорија у анализи других хришћанских друштава или других верских традиција.

Суштински, разговор о секуларном живљењу изражава квинтесенцију преображаја традиционалних у модерна друштва, означавајући целину промена у колективној свести и колективном понашању, који се подударују са структуралним променама насталим с појавом и развојем капиталистичког друштва.

У модерном смислу тога појма, узроцима аутономије овоземне стварности међу социолозима религије сматрају се индустријализација, урбанизација и рационализација, уз садејство развоја науке и технологије (уз низ других друштвених чињеница, предоређујућих момената и сплетова детерминистичких околности, попут јачања радничке класе, успона потрошачког менталитета, социјалне диференцијације и сл.).

У конзумном друштву и у приликама тржишне конкуренције, религија је изгубила ранији монополистички статус и утицај на политичка и економска схватања својих припадника, задржавајући се у већој мери у њиховом приватном животу. Наступило је „кретање од судбине према избору“.

Брајан Вилсон је записао да „под секуларизацијом подразумевамо процес где религијско мишљење, пракса и религијске установе губе свој друштвени значај“. Према Питеру Бергеру, ради се о „процесу којим се сектор друштва и сектор културе ослобађају од доминације религијских институција и симбола“, док се за Данијела Бела ради о „смањењу институционалног ауторитета религије над јавним животом, о њеном повлачењу у приватну сферу“.

Реч је, дакле, о комплексној друштвеној и културној појави која на глобалном плану обухвата пропадање утицаја религије, кризу Цркве и гашење конвенционалне, класичне религиозности, док се на групном и индивидуалном плану односи на: *йромену сисџема вредности и норми* (од трансцедентног усмерује се на иманентно), *йромену садржаја религијозне свесџи* (умножен значај земаљских

елемената) и *йромену значења релијијске йраксе* (расте конформизам, односно верска пракса мотивисана традицијом).

Продуктима, боље речено, стањима процеса секуларизације сматрају се *секуларносй, секуларизам и айеизам*.

Секуларносй заузима место између религиозности и неверујућег блока, секуларизма и атеизма. Ради се о равнодушнима према верским питањима, религиозно неопредељеним људима у популацији, који потенцијално нису изгубљени за религију и Цркву и представљају изазов за религијске организације и њихову пасторалну делатност, али како се ради о позицији динамичке природе, могу завршити и у атеизму.

Секуларизам негира творевину, трансценденцију и суверенитет Бога. Ради се о „онима који не верују“, нерелигиознима са преовлађујућим „атеистичким менталитетом“, али не и са атеистичком животном праксом.

Айеизам се односи на одрицање од веровања, на неприхватање религијског обреда и на јавно испољавање неверовања. Укључује сазнајну, емотивну и акциону компоненту, морална је позиција, начин понашања и стил живота.

Секуларна друштва се разликују по свом односу према религији и политици, па се тако говори о радикалном секуларизму (Француска), где се искључује свако мешање политичких власти у унутрашње послове Цркве, али и било какав утицај Цркве на јавни простор.

Нешто другачија је ситуација у САД, где је проглашено одвајање Цркве од државе и гарантовани су немешање државе у религије и слобода практиковања вере, али се у Уставу реферише на Бога, као заједничку тачку свих религија.

Трећи модел јесте онај који познаје Турска. У њеном Уставу наводи се да је ислам државна религија, проглашава се слобода савести и вероисповести, али се политичке власти мешају у религију и могу да прописују правила која се тичу религије.

У Уставу Републике Србије, у члану 11, држава се дефинише као световна (секуларна, лаичка) и наводи да су цркве и верске

заједнице одвојене од државе, као и да се ниједна религија не може успоставити као државна или обавезна.

Проф. др Радован Биговић: Захваљујем се професору Тодоровићу на излагању. Оно је било опет из једног другог угла. Скретање пажње пре свега на ту дистинкцију, јавно и приватно, што је јако важно, на ове различите типове секуларизације. Такви случајеви постоје у Француској и Сједињеним Америчким Државама. Постоје и још различитих типова и лаицитета и секуларизације, није само један јединствен и то јесте важно, али кажем овде има заиста доста материјала за дискусију. Исто тако важна је његова теза која заслужује пажњу и можда да се о њој дискутује, то је да је религија у савременом свету некако изгубила утицај на тај јавни живот, пре свега на економију и политику.